

636

Una...
¡Vinaroçencada!

—oOo—

D I A L E C

ESCRIT EN DIALECTE VINAROÇENC

per

Ròc de Vinaroç

BIBLIOTECA D'AUTORS VINAROSSENSCS

DANIEL DELMÁS

*I quin parell... de ronyons,
Deu meu, qué majos que son,
en un parelllet així
pot retar a tot lo mon,
li pot importar un brete
el que diguen y dirán,
i si se tira aván,
empaitar-los a florete.*

*De totes estes lessions
que presenta'l nostre amic,
en cor, orelles, ronyons
i en el fondo del melic
deduixo que l'esperit
sempre jove se l'alcança,
i si poc a poc s'atança
de s'axistencia el final
no será mai de cap mal,
de vellet, com una pansa.*

Vinarós 16-XI-1944.

Amb "UNA VINAROÇENCADA", de Daniel Delmás, continuem esta Biblioteca d'autors vinaroçencs, amb el propòsit de seguir publicant-ne d'altres a fi de donar a conèixer els valors poètics populars de la nostra ciutat.

En "UNA VINAROÇENCADA" hem procurat respectar el lèxic que empleá Daniel Delmás, quan va escriure aquesta obra, per tal de conservar la manera de parlar d'aquells nostres avantpassats.

ASSOCIACIO "AMICS DE VINAROS"

DEDICATORIA

*Al gran TATA, esquiladó
versiste vinaroçenc
que com los nabs al alvenc
versades feia a muntó
al sò de les estisores
quan als matxos esquilava
i així sa lira pulsava
fent a les Musses ditxoses;
com dicipul agrait
a les seues ensenyances
(de versos, no d'esquilançes)
li dedica en tot lo plt
i en la més gran devoció
eixa ¡VINAROÇENCADA!
qua'l seu estil acoplada
molt goixós li fá*

L' Autò

P E R S O N A T G E S

TOFOL DE LES SUTARRANYES, llauradó vell, vestit a l'antiga usansa vinaroçenca: mocadó al cap, xiponet de bellut, fàixa negra de llana, calçó curt, calçes blanques de traveta, peücs i espartenyas de vetes. Ján socarró, i docte de verdatê Abogat de marge.

XIMO PATAT, vell com l'anteriô, paixcadó del palangre, vestint la çamarreta marinera, calçotets grócs de baieta, gorra de dos soles i descals. Ján de genit benigai.

La escena à la vòra de la mar del carré de Sant Pere, de Vinaroç, per la tarde, sentats à l'arena los dos personatges fent una rostita de petxinotès i tenint al costat una bona borratxa de ví, a la que ll fant carlicies de quan en quan.

- Epoca: à gust del curiós lectòr, quansevol ve al càs; si vols la de María - Càstanya que's tan populá.

UNA... ¡VINAROÇENCADA!

(DIALEC)

Tófol de les Sutarranyes i Ximo Patat

Tófol. --- De la xunga i del poc - suc
i del humor campetxano
eixe poble nostre's lámo
com de sempre així ha sigut.
Tot ho prene - m a la *fresca*
lo *mateix* lo mal que'l bé
i *es* nostre modo de sé
lo viure a la... *vilitresca*.
Pa fé dels atres *xocota*
este - m de sobria amanits
i quan no, mol aixirits
hasta de la sombra nostra...

"Del Maestrat, andaluços"
mos diuen los comarcans;
pos foradades les mans
tenim pá donar - mos gustos.
I en câ que buida la panxa
per no haber minjat tinguem
en divertir - mos pensem
i l'alegría no manca.

IVisca eixe poble rumbós
tan ... "alegre i confiat"...
qu'es "perla del Maestrat"
i va fundar - mó'l Alósl

Ximo. --- Mes com "Mol Noble i Leal"
ningún atre li l'ampata

Tófol. --- Be, be; aixó dixem - ho á banda
ja'm parlarem més avant.

Ximo. --- ¡Xe, mo - les *tires al frare*
Tófol de les Sutarranyes...!

Tófol. --- ¿De lo que jo'hai dit t'extranyes,
no voldrás que aixina parle?

Ximo. --- Com tú sempre estàs de guasa...

Tófol. --- Com a bòn vinaroçenc...

¿Qué vols, que'n serio parlem?

Pa'n aixó tinc mala trassa...

"Los més serios animals"

--- va d'í un sabi no se quí

de ponent o de garbí --

"sont los burros i'ls pedans... "

¿M'antens, Ximo? Prent l'ascada

dixat anà de raóns

i escolta'm unes cançons

com a "Vinaroçencada... "

Ximo. --- Per mí, ja pots tirá avant...

Tófol. --- Méntres, fem un atre trago,

sempre'l al gargantxó fá halago

pá que súrtigue bé'l cant.

(Li tiren un tanto á la borratxa)

Tinc cançons de tota mena;

i de móts i remoquets

tots en Vinaroç sent fets,

una carretada plena...

D'oficis i profesions,

dignitats i atres andories

podrás omplí unes alforxes

i hasta sàries i sarrións.

Tenim: Armeros, Sastrets,

Marineros, Maleteros.

Bolleteros, Datileros,

i Palleros i Asmolets,

Asquiladòs, Filadòs,

Maçés, Cerés, Campanés,

Restalladós i Tornés

Plateros i Pesadòs.

Calderera, Cadirera,

Ahogada, Planxadpra,

Menescafa, LLauradora,
Tartanera i Hostalera
Ohispa, Santa, Retora
i Fraresa i Ascolana
Monja, Beata, Armitana
i Coronela i Barona.

Rei, Reina, Marqués, Marquesa,
Retó, Mònjo i Ascolá,
i Ministre i Armitá,
i Caballero i Condesa.

De peixos i de pardals
tenim una patulea
i no's menuda ralea
la que toca'ls animals
Bòu Carnero, Mansa i Mula,
Perro, Xarnega i Rabosa.
Cabreta, Llebreça, Çorra
Rata, Conill, Burra i Fura
Ascorpieta, Poll i Sapo
Pusa, Furga, Mosca i Polla,
Pollet, Perdiu i Cotorra,
Gallina, Colóm i Pato.
Caballa, Rascassa i Sarc,
Xucla, Boga i Sardineta,
Gamba, Sardina, Aroneta
i atres peixos de la mar.

Del camp: tenim Ceba f Còl,
Melona, Figa i Mangrana,
Moniato, Nab i Patata
Castanyes, Rave i Fesol.
De coses varies també
remoquets ne hi han posats
i uns quans ne tinc d'annotats
com á mostra, aquí al papé: (Lo trau)
Bola, Barraca i Barana
Canasta, Caduf i Bota,
Bot, Paelló, Xupa i Bosa,
Gorra, Gorrota i Sabata.
Xoriso, Sac, Semoleta,
Xaques, Sária, Platerets,
Catxerulo i Giponets,
Çlri, Sisé i Caldereta,
Pá la gent de garbo i fama

tenim: Galano, i Hermosa,
Prenda, Garrida i Garbosa,
Maca, Maqueta i Galana.
Pita, Polida i Polit,
Viva, Carinyo i la Dolça,
Maquito i la Salerosa
i Pito, Viu i Garrft.

D'els del braç arromangat
tenim: al Valent de Xaques,
Malangenio, Nomaspantes,
Quico'l Curro i'l Templat
Peret de Poca Temó
l'Asquerré i Aspantarrates,
Pistol, Punyal i Breganes
i'l tio Pep lo Rabiós.

D'els que per *algo'l senyalen*
que's distinguix lo seu còs
ne tenim un fardell grós
que dins d'un camió no caben.

Allá vá: 'l Buit i'l Panxut,
lo Pelat i la Pelada,
Pates, la Seca i la Magra,
Uillots, lo Sec i'l Patut.

Lo Curt, lo Llari la Llarga,
lo Catxo, Llosco i Pelut,
Capdematxo i'l Morrut,
Camestortes i la Garra.

Lo Garro, Curra i Aurelles,
Nas, Panxeta i Capdastopa,
Culampla, Panxeto i Potra
i Culdepuntxó i Canyelles.

Capdenano, Capitripes,
(i perdoneu les diccións)
hasta hi há un Cap i... collóns
(les veritats siguen dites),
Hi ha: Blanco, Blanc i Blanquet
i Morenos a muntó,
un Negre com un carbó
Gróc, i Ròixos un feixet.

Entran en tanda'ls que *fant*
algo ben fét o mal fét
i á pòc tenim: al Blanet
i al tio Pasacantant

Fart, Paseca i Pocasòn,
Marecaldo i l'Ancantat
Farinós i'l Pentinat,
Perro, Menentro i Plorón
Llangoniso i Caguerao,
Ligero, Pena i Moïna,
Pentinada i l'Asmerrida
i'l Joven aprovexao.

Xuño --- La gola seca tindrás
de tot lo que tens parlat.
¿Fem un trago?

Tófol --- Has acertat;
fem - lo.

(*Fem lo trago*)

I tapat lo nas;
perqu'ara ve una *pandilla*
que no fá molt bona autó...

Ximo. --- ¡Xe, Tófol!

Tófol. --- Lo que't dic jo...
posa'l mocadó en guerrilla;
Cagandanes, Cagarrites,
Cagallana, Cagaltás,
Cagallóns, Cagahospitals,
Caguétes i Cagamises.
Cagatractes, Cagatorres,
Cagacéntims...

Ximo. --- Ja n'hi há pròu;
que de l'aulo l'nas me còu.
i Púden més que les raboses...!

Tófol. --- Bé; pos fem punt y apart
i p'acabá eixa rastreira
de móts, en una barreja
te'n amolloraré un grapat:
Aigüalera i Tremontana,
i Borrasca, Llampá i Raio,
Cascabelete y Xixano
Canyamate i Malagana
Vilaro, Pipiu, Cuquel,
Sarroquí, Xolito i Março,
Ciríneo i Cantalaso,
Infern, Purgatóri i Cel
Noia, Catxumbo i Ballea,
Marcoleu i Mesquinet,

Berlingues, Perdiç, Varet,
Pecat y la Ravanesa.

La Gandula, la Gitana,
Cascarilles i l'Airet,
la Dimonia, i Dimoniet,
Calanda i la Valenciana.

La Paellona i Pallasa,
la Peixa i la Tortosina,
la Castra, la Xertolina,
Lleganya i tia Susana
L'Alecanta, la Fabuda,

Viscaí, la Francesilla,
Picanya, la Covarsina,
i la Mahesa y la Xurra,
També del Arte torero

tenim: al gran Lagartijo,
á Faraón i a Fabrilo

al Hombre Hierba i Granero,

Ximo. --- ¡Prõu tabarra m'has donat
en tots eixos remoquets...!

Tófol. --- Põst está ben satisfet
qu'a tú en cá no t'hai nombrat.

Ximo. --- A la llista põst posar - lo
que'l meu mót es acertat,
pos sempre m'hai ampatat
en un aþre, pá fe'l trago...

Tófol. --- Fem - lo; tens molta raó,
tirem - li má a la borratxa
pá fer - li baixá la panxa,
qu'ella nõ dirá que no...

(I fant lo trago)

I ara; si't vols enterá
d'alguns Animals celébres
que pe'ls carrés í'ls pesébres
sa gran fama van dixá;
t'hai de nombrá en primé llõc
com a femella... aixorida
tan galana i divertida
a la "Gossa del Pilot".

A múnts los Gossos anaben
detrés d'ella á tot arreu,"
i quín sarau valgam Déu
per tots los carrés armaben!

Ximo. --- Xe, pos jo, com eixa Gossa
moltes femelles... conec.

Tófol. --- D'aixó no'm parlem, Ximet,
á moltes pica... la mosca.
Vá, "L'Haca de Planxadell"
qu'eixa del aire passaba
i a pòc se quedaba
en lós osos i la pell;
mes quan ja s'acostumbraba
á passá sense mñjâ
la... pateta va estira...

Ximo. --- I a la cõa la cibada
de segur li posarfa
l'amo, com a tot remei...

Tófol. --- Me penso que Planxadell
ho debfa fer - ho aixina...
També la "Truixa d'Artana"
va dixá nom per aquí.
ÍMo dixaba de grunyí
méntres l'abeurall tragabal

Ximo. --- Feia com los astragats
que com més tenen, més volen
i á usaes si s'esmolén
les dens, mas qu'estiguen farts...
De la cõa del Dimoni
tots élls formats estarán...

Tófol. --- Bé, Ximo; seguim contán:
va'l "Porquet de San Antoni."
Se diu d'eixe animalet
qu'asoles pe'l poble anaba
i á tot domfcili entraba
com en sa casa Peret.

Ximo. --- També com eixe Porquet
qu'a tót, lo seu morro afica,
ne hi há una bona... collita
de homens que'l seu drapet
fiquem a tota bugada
sense mira ni reparo,
son los amos del cotarro,
í fant vida regalada...

Tófol. --- Eixos son los... arribistes
que sempre cauen de peus...
Prou conec á eixos... garneus

cepilladós de levites.

Falta per ha terminá

“Lo Gosset del Pregoné”

Ximo. --- ¿I eixe quina gracia té,
que d'ella's pugue contá.

Tófol. --- Com a gracia no'n te cap,

si acás la tindrà'l seu amo
que's divertia pintan - lo
en lo coló mes variat.

Avui, tot roig com la sanc
pe'ls carrás apareixía,
i de blau á l'atre dia
per aquí anaba voltán.

Segóns la tiny que formaba

lo seu amo Pregoné

(per sé també Tintoré)

la mostra així'l Gos portaba;

i era la gran diverció

que tenien los xiquets

de vore com al Gosset

lí cambiavent lo coló

Ximo. --- ¿No tens cap animal més

que tinga la seua historia?

Tófol. --- ¡Tans ne tinc a la memoria

que van per eixos carrés...!

Mes com tenen mala pata

i res de bó han de dixá,

per mí ja'ls poden tirá

a la mar dins d'una saca.,

En cambi Celebritats

vinaroçenques tin varies

que son dignes de nombrar - les,

com a nombrárte - les vax:

MANET. Loco inofensiu

que'n un xaquetó posat

i en ell lo seu cap tapat

tan en l'hivert com l'estiu.,

pe'l poble anaba voltán

sense pará ni un moment,

ni mai molestá a la gent

sin pás molt llauyé portán.

Cantaba les veritats,

censuraba la malicía

i d'oirlo era delicia
per tots los homens honrats.
De la caritat passaba,
pos éll no tenfa rés,
i al reculli alguns dinés
á casa'i Retó 'ls tiraba.
Parát enmix del carré
amollaba 'l gran semó
pá fer - li sabé al Retó
tót lo de mal i de bé.
Quan l' Ejercit Lliberal
eixe poble dominaba
los mal fets los criticaba;
i als Carlistes per igual
quan per espai de nou mesos
d' eixe poble van maná
i com en la Guerra 's fá
produin - se grans excessos...
P' afusellar - lo ben pròp
lo pobre Manet va está,
mes lo Retó 'l va salvá
qu' era un sinyo de gran cór
nombrat don Gabriel Cardona
(Déu qu' al Cèl l' haigue posat
pos molt bé se ho ha guanyat
tan digna i bona persona)
Com també tingue 'n la gloria
al vinaroçen Manet
que sempre pe 'l camí dret
predicá sense faloria.

Ximo. --- Xé, pos de locos com eixe
lo Mon debía está plé
per ha que triunfés lo bé
i 'l mal fé desapareixe...

Tófol. --- Ja veus, Ximo, aixi 's lo Món
es una gabia de locos
descastats i perillosos...

Ximo. --- Son locos ilos que no ho són!

Tófol. --- Ara vax a presentar - te
á un' atra celebritat:
"PEPO". Barbé destacat,
tàrtamut i bon subjecte.
Era baixet d' estatura

pos no tiraba sis pams,
fluixet, de molt poques carns
i desgarbada figura.
De vestimenta pobreta,
velleta i apedaçada,
que per atres estrenada
quan nova, va ser - los feta.
Solet vivía en la casa,
no tenía cap parent
i ni pensá en casament
pe 'l cap de Pepo passaba.
En quatre gossés petés
lo seu pòc minjá partía
i un gran paraigües tenía
pá quan de pluixa 'l temps fès.
I ni enveixós ni enveixat
la seua vida passaba,
i á Pepo ningú l' odiaba
per sé mol sencill i honrat.
Los llauradós de les cenies
eren los seus parroquians
confiats que 'n bones mans
les seues barbes i grenyes
tenien sense perill
que 'l gargantxó i bigotera
lo bascól i la mollera
los arranqués de raíl.
Per anar - los á pelâ
empleaba el seu carret
qu' ell tot sól s' había fet
com si fóra pá jugá.
D' un bussell les quatre ròdes
(que no tiraven ni un pam)
á un caixó v' aná ajuntán
i en uns quans arams i cordes
va quedá 'l carro format
á gust... *del consurridó*
i en plena disposició
per á podé s' empleat.
A 'ls quatre gossets petés
al carret los enganxaba,
éll muntaba, se sentaba
xupit, per no podé més,

i al punt la marxa empenfa
 en la gran satisfacció
 llaman de tots l'atenció
 que'n socarrona alegrfa
 al passá 'l felicitaben
 per sa manya demostrada
 i que cap mala... abocada
 tinguera le desitxaben.
 Célebre 's va fé ademés
 per sé *autor* d' un "Calendari"
 que consistfa en posar - li
 cada volta que ploqués,
 lo paraigües ben aubert
 i á la finestra penxat
 per anterá 'l vehinat
 que plofva... lel molt babécl
 Va sé 'l seu ff desastrós;
 va morí d' una cornada,
 milló dit, d' una rascada
 d' un becernet com un gós,
 qu' a la cama li va fé
 ouan de *Picadó* actuaba
 en goixosa becerrada
 qu' alguns xicots del carré
 contens van organizá
 per a celebrá una festa.
 I la rascada funesta
 al bon Pepo va matá...

Ximo. -- ¿No més per una rascada
 en la vida va pagá?

Tófol. -- Molt cert; se li va endanyá
 i al tindre - la descuidada
 va doná eixe resultat
 funest, que ningú esperaba.

Ximo. -- ¡Pobre Pepo, així acababa;
 Deu que l' haigue perdonat!

Tófol. -- Perdonar - lo... ¿pos de qué?
 ¡Si era un benaventurat!

Ximo. -- Qu' al Cel se 'l haigue amportat.

Tófol. -- Ara, Ximo, ho has dit bé.

Ximo. -- ¿Vaun' atra celebritat?

Tófol. -- Home, sí; MINGO BARANA
 que fent lo tonto passaba

sent del treball apratat.
Més que llauradó de nóm
no v' agarrá mai l' aixada
ni l' aladre, i li agarraba
pá fê cap faena... sòn.
Com parásit dels parents
á costelles d'ells minjaba
i 'ls desaires aguantaba.
fen - se sempre el desentés,
quan en cara li tiraven
la seu gandulerfa
l' audaçia i la picardfa
de les que cançats estaven.
Era un perfecte peal,
un ganso, un tio vivales,
un d' eixos qu' a les espales
se ho tiren tot... I 'ls té igual
la bona ó mala opinió
que d' ells puguen forma 'ls atres,
vivint igual que salvatjes
i a voltes en cá pixò.

Xímo. --- No li veix á eixe subjecte
sigue una celebritat,
pos com éll un bòn grapat
ne hi han del mateix concepte...

Tófol. --- Xé, no vaigues tan apresat:
de parlá no hai acabat,
d' eixe, la celebritat,
está en un día de festa.
Es la del carré Maijó
dedicada á Sant Domingo
i en eixe día es quan Mingo
fá la seua actuació.
Romp lo día en l' alborada
i á pòc per tot lo carré
se sent a Mingo que vé
cantant - mos la seua albada...

Imit. perfectament
la Campana de l' Armita
quan volteixa i quan repica
i quan lo batall pel vent
mogut en ímpuls goixós
va rossant á la campana

en fervorosa bessada
d' un *aimante* carinyós...
Pareix aquell dólc suspir
qu' enamorat còr exhala,
lo que surt de la campana
i Mingo mos fá sentir...
Después, i sempre imitant
lo sò de la campaneta
fá cap á la capelleta
de Sant Domingo Guzmán.
Allí 's para, rumoreixa
al estil de la campana
i' adorá al Sant se prepara
pero... á la seua manera.
A tall de batuta m'òu
un cimalet en lo braç
per á no pedre'l compás
i com milló a'n ell li pl'òu
i en la més gran devoció
en tota calma i sociego
li entona... l'Himne de Riego
á eixe Sant predicadó:
"Si Torito murió afosilado
no murió per infame i traidó
que murió con l'aspasa'n la mano
defensiendo la constitución.
Sión, sión, sión
Sión, sión, sión.
El día que matáron
al Torito valiente
se retiró la quente
i'l sielo s'allombró.
Bró, bró, bró.
Bró, bró, bró."
I volteixa la campana
en la boca en tot lo lleu
i retorna eixe... Mateu
atra volta en la cantata...
Així'l rato va passánt,
los Majorals se preparén
i'ls vehins los acompañen
pâ of la Missa del Sant.
De la Iglesia el ximbolet

en lo seu só ja'ls avisa
que va á comença la missa
i al momén tot dit i fet
la comitiva composta
de vehins i Majorals
mol tous, contens i campáns
i dabán Míngo que toca
en la boca la campana
cap a la Iglesia se'n vá.
I en aixó contat está
quí era Mingo Barana.

Ximo. --- ¿Fem un'atra descansada?

Tófol. --- Un atre trago dirás.

(Lo fant)

Ximo. --- Bé; ¿i ara qui vé detrás?

Tófol. --- ¿Quí? Pos lo PIXON DE PLANTA'

Vax a ferte el seu retrato
en dos ó tres pinxellades,
milló dit, emblanquinades
com fá tót pintó barato.
Prepara-t, tapa-t lo nas
que sentirás mala auló...

Ximo. --- ¿Qu'eixe tio fá pudó?

Tófol. --- ¿Si, put? Ara te ho sabrás.

Fes - te'l conte tens dabán,
de fem una portadora
en figura de persona
ó milló d'orangután.
Tan nf les mans ni la cara
no s'ha rentat en sa vida
i'n porta de porquería
molta més que'n hi ha á una quadra
Al pit li baixen les barbes
enmaranyades i brutes,
i a les grenyes les té juntes
tiránt pam i mix de llargues.
Als homens de les cavernes,
aquells de la prehistoria
al vore'l te fá memoria
en sas barbes i sas grenyes...
Vestfa de llauradó
pero a l'antiga espanyola,
de bruta y molt vella roba

i d'indefinit coló...
Los saragüells valencians
son los que'l Pixón usaba,
pero ni se'n recordaba
qu'ells haguesen sigut blancs.
Pos de bruticia y gracea
capa tan forta tenfen
que molt milló pareixfen
un fregall de ximenea...
Faixa de llana, que negra
ha sigut en temps lluitá,
mes que d'ascosa que está
ja no's sap lo coló d'ella.
Un xiponet de bellut
completaba'l seu vestit
i de coló indefenit
mes que negre haigue sigut.
Eixe's lo Pixón de Planta
en persona i vestuari;
tot un ser estrafalari
de'ls qu'l Mon no trova'n falta.

Ximo. --- ¿De que vivía?

Tófol. --- De renta,
no't cregues era un penjat;
pos estava bén fincat
i en dinés la bosa plena.

Ximo. --- ¿Vivía asoles?

Tófol. --- Está clá...

Ximo. --- ¿No ha pogut trové cap dona
que cuide i limpie la roba
i que li fessa'l minjá,
com de casa les faenes,
si ell molt bá la pot pagá?
Temó, pot sé, li farà
tindre trate en les femelles.

Tófol. --- Ho les femelles a cás
asco i temó li tendríen
i viure en éll no voldríen...

Ximo. --- D'aixo també pensá'n fás.

Tófol. --- Mira, tan sóls te diré,
qu'un d'la una Comedianta
al vore al Pixón de Planta
del susto's... pixá al carré,

li v'agarrá malagana,
la van portá'l Hospital
i dia desvaríexant:
"L'Indio bravo que m'agarra..."
Les mares, pa fé callâ
als xiquets quan s'emperraben
i desganyitats ploraben,
dien: "Mira que vindrá
si't sent la Pixón de Planta..."
Com qui posa oli al cresol
i fent cara de mussol,
lo xiquet al punt callaba.

Ximo. --- I Redelll farfa temó
home tan estrafalari...

Tófol. --- No't dic més que hasta un diari
dels grosos... de la nació
lo vá portá retratat
á tall de un animal raro
i'm penso que van posar - lo
hasta'ls arxíus del Estat...
Mes no't penses qu'aquí acaba
la llista d'atres molts més
que poden aná'ls... *papés*
en certa í guanyada fama...
PEP DELS GOSSOS, sabaté;
(segóns la Penyíscolana
tenfa "pata galana
i cosa... de gall fabé").
Per l'afició de la caça
lo treball v'abandoná
i ell i els gossos van quedá
com la sola de sabata...
Anaven grapín pe'l camp
quant ni un diné li quedava
i á poc sa vida acabava
en completa mort de fam...
Pá les festes de carré
com lo COIXO DE LA PENA
-en la gaita no li aplega
ningú com bon juglané.
Ell la feia així xiulá
al tocá la "Pelegrina"
qu' armaba una revoltina

de no poder - se explicá.
Les parelles aixorides
brincaven desanfrenades,
goixoses i entussiasmades
sentint les *notes* eixides
de la gaita del Coixet
que de tan de bufá estava
roig lo mateix que la grana
i de suhó tot plenet.
Daván de la professó
del Corpus, rompía marxa
sempre 'l bon Coixo en la gaita
i en tot el seu fòr pulmó,
qu' hasta 'l vòl de les campanes
ell se dixava detrás
bufán com un ferrabrás
en sás alegres gaitades...
En lo seu trate bòn jan
era 'l Coixo de la Pena,
laboriós en la faena
i de vicis ignorant
pos tan sols feia 'l... *traquet*
quan la ocasió 's presentava
i si algú lo convidaba
pe 'l treball qu' haguera fét.
Al morí éll s' acabat
lo juglá de Vinaroç

Ximo. --- I Deu li done bon repósl

Tófol. --- Així li l' haurá donat.

Lo TIO CACARACAC,
lo VISCAI, i 'l MAMADO,
TATA, JUSEP DE MAIO
i la FAROLA DEL CAP;
cada ú en lo seu estil
tots son dignes de memoria
i tenen la seua historia
de goixosos colorins.
De dònes t' hai de nombrá
á la celebre GARBOSA
que 'n "l'a aixeringa" famosa
lo seu gran nom va dixá.
I com la TIA SUSANA
de balladora, va sé

en les festes de carrè
la que 's v' andur - se la palma.
De la FIGOLLA; no't dic
si estava ben enterada
de lo qu' al poble passaba
i que elia no haguera vist!
D' atres més ten parlarfa
de femelles qu' han dixat
recorts de celebritat
en lo transcurs de sa vida.
Ara, de tot aixó a part,
Ximo, te dono a sabé
que 'l nostre poble ha de sé
ahon l' ór anirà tirat.

Ximo. --- ¡Xé...!

Tófol. --- No t' enganyo, vorás
les *projectades millores*
que les persones valioses
d' aquí, s' han posat al nás.
Lo *Pantano de l' Armita*
que mol pronte - mos farán
pá regá més de mix camp
i pá que... crie l' anguila.

Ximo. --- ¿I allí la podrem peixcá?

Tófol. --- Com les granotes també
que per les sequies hi haurán.

Ximo. --- ¡No mós morirem de fam!

Tófol. --- Xi, cá; ni menos de sed...
Aigua tindre - m á bondó
per á vendre i pá doná...

Ximo. --- ¿I aixó está pròp, quan será?

Tófol. --- ¡Propet! L' any... *de la picó*
que vé com un estarnut,
en que tots mos rascarem...,

Ximo. --- ¡Xé, que felices serém
si 'l rescá mos dona gust!
i un atra t' en contaré, Tófol,
qu' eixa es de més... *campanilles,*
la ferrocarril d' Utrilles
que del Aragó ja vé.

Ximo. --- ¿Já vé?

Tófol. --- I a pás de tortuga
per á no descarrilà...

- Ximo. --- Aixó está bé, no p'aná
mes apresal Sol... madruga
- Tófol. --- Ja vorás tú ouanta gent
baixará del Aragó
i montanyes de carbó
qu'aquí al moll embarcarem...
- Ximo. --- Pos d'anguiles i granotes
podrem carregá'ls vagons
- Tófol. --- Ja vorás, no son cançons,
í hasta si vols petxinotes
podrás carregá també
qu'als xurros no'ls vindrán mal
i'l negoci principal
sense cap ducte ha de sé
de tot lo Fora'l Forat
la peixquera de petxines
i allavóns, no ca'l dí, aixines
tú, Ximo, ja estás salvat,
pos te podrás dedicá
al negoci al *per maijó*
i viurás com un sinyó
sense calé treballá;
no més posant un lletrero
á la porta de ta casa
en que digue: "Aqui s'embarca
petxina pa'l extranquero,"
vorás com de Çaragoça
los pedídos te plourán
i á usaes si t'omplirán
de dinés la teua bosa...
- Ximo. --- De sentir - te, Tofolet,
la boca'm fá salivera,
pos estarem de primera...
- tòfol. --- Tal com ho sentes, Ximet.
- Ximo. --- Lo palangre dixaré
les trisses i la barqueta,
ivaiguen á la gran palleta
que falta no m'han de fé!
I tú, Tófol' ¿que farás
quan vinguen eixes millores?
- Tófol. --- Pos, lo que jo faré entonces
ara mateix ho sabrás:
domesticaré granotes

i'ls faré fé volentins
i quan baixen los carrils
plens d'aquelles sinyoretas
que vindrán a pendre bany
i durán mols de dinés,
funcions per eixos carrés
aixíns aniré donant...
Les granotes i un pandero
ja tinc lo pá asegurat...
¿Que't pareix, Ximo Patat?

Ximo. --- Que vols que't digue... me penso
que no estaré masa bé
t'emplees d'eixa manera
pe'l poble anán fent titella
igual qu'un volentiné...

Tófol. --- ¿No t'agrada?

Ximo. --- Es clá, que nó,
Tófol de les Sutarranyes,
del que't digue no t'extranyes...

Tófol. --- Pés, mudarem de cançó...
I ara farem punt i apart
perque's fá tard i vol ploure,
ja tornarem á remoure
lo cuento, si t'agradat. .
Mes, antes una pilota
t'hai de tornar - te, Ximet,
no't cregues que Tofolet
parla no més en xacota.
A la nobleça del poble
i á la seua llealtat
avans m'has anomenat,
i en aixó estic molt conforme;
pos com "molt noble i leal"
i en extrem hospitalarè
i en lo való temerari
quan li amenaça algún mal
te'l poble de Vinaroç
condicions tan meritories
que mil palmes laudatorias
son poquetes, de bon troç.
Sa nobleça proverbial
es per tots reconeguda
com la llealtat tinguda

en altruïste ideal.
En quan á hospitalitat
que tributa al forasté
tan gran es, que'l què aquí vé
ja se queda avehinat;
i en més de una ocasió,
qu'aixó ja del cormull passa,
hasta á mols forastés masa
se'ls ha honrat en distinció...
En coratge i valentia
com en arranc temerari
ningú li pot igualari
per ha jugarse la vida;
pos la sanc vinaroçenca
de sí bona i jubilosa
es fortament belicosa
quan l'injúria l'acalenta...
i'l mateix qu'n furacá
embesteix al enemic
lluitán brau i decidit
sense ni un pam reculá.
Nostra gloriosa Mariña
Mercant ha donat eixemple
de tindre un còr de grant temple
i enveixada valentia;
pos hasta contra 'ls Pirates
de Mahó be s' atrevit
i al abordatge han rendit
tansolament en sis llanxes
enveixada á dos Llauds
i una gran escampavla
provistos d' artilleria
grosa, fusils i trabucs.
Sols un canonet armaben
d' eixos que 's dien *pedrencs*
los nostres vinaroçens,
i en una llanxa 'l portaben;
uns fusils de pedrenyera,
per arma blanca la faca
i així al abordatge ataca
la nostra gent marinera
al Llaud més atrevit
qu' anava daván dels atres

mes abordat per les llanxes
per ff va quedá rendit...

Aquí va se conduit
lo Llaud en los pirates,
mentres fuix en los atres
dos barcos mar cab á dñs...

Ximo. --- ¡Xe! aixó es molt gran

Tófol. --- Lo que't dic,
i més detalladament
l'arxiu del Ajuntament
te ho dirá, ou'allí está escrit.

Per ha que veigues, Ximet,
qu'á tall d'Ahogat de marge
lo vinaroçenc llinatge
en tots sentíts lo conec.

I com la panxa arruada
vech que la borratxa té
(L'alça i se la veu pansida)

li donarem ff també
á eixa "Vinaroçencada"

S'alçen, fant mutís l cau lo

TELO

A V I S

Per a més claritat al llexf eixa obreta posarem la pronunciació d'algunes lletres que en lo nostre dialecte vinarocenc la tenen distinta del idioma castellá.

E Eixa vocal es tancada (é) o es oberta (ě). La tancada se pronuncia lo mateix que'n castellá: cép, négre, véndre, etc.

La oberta tira al sò d'entre *a* i *e*: cèl, mèl, etc.

O Es també tancada (ó) i oberta (ò). Tancada, com en castellá: coa, Roma, fosca.

Oberta: hòu, còr, etc.

Ç Se pronuncia com la *Z* castellana, pos en lo nostre dialecte no tenim eixa última consonant: Vinaroc, dança, etc.

NY Eixes dos consonants juntes sonen com la *ñ* castellana: la llenya, montanya, etc.

SS Tenen eixes dos consonants juntes una pronunciació pareguda á la (c) castellana: cabussot, cassola, abrassats, etc.

X Se pronuncia com en lo llenguatge catalá: aixina, baix, etc.

LLISTA DE SUSCRIPTORES

- Alhaida Sales, Guillermo
Alhalat Carbonell, Alberto
Alhalat Sorolla, Alvaro
Albiol Vidal, Javier
Albiol Vidal, Sebastián
Alegre Esparducer, Juan José
Alegre Esparducer, Rosa Emilia
Anglés Cabadés, José
Anglés Cabadés, Manuel
Arnau Eixarch, Landelino
Arnau Jaques, Agustín
Asepsi Artiga, Agustín
Asensi Artiga, Vivina
Asensi Puchol, Agustín
Ayza Fonellosa, Manuel
Baila Blanchadell, Agustín
Barredà Escrig, Emilio
Bas Aniceto, Sebastián
Bas Puchol, Isolda
Bengochea Masiá, María Teresa
Bover Caballer, Juan
Bover Falcó, Oscar
Bover Falcó, Sara
Bover Puig, Juan
Carrillo, Monique
Carrillo, Victor
Casanova Marmaña, Sebastián
Castejón Chaler, Mariano
Catalá Bas, Alejandro
Catalá Bas, Héctor
Catalá Casanova, Juan
Cervera Gasulla, Agustín
Cid López, José
Chaler Baila, Sebastián
Chillida López, Julio
Chiva Prats, Vicente
Delgado Agramunt, Agustín
Emilio Lucas, Yolanda
Eroles Lucas, Sara
Eroles Forner, Tomás
Eroles Gausachs, Tomás
Exposto Delmàs, Enrique
Faro Liátser, Rosa
Ferrer Coll, Manuel
Ferrer Romero, Vicente
Foguet Albiol, Francisca
Foguet Albiol, José
Foguet Albiol, Manuel
Foguet Albiol, M. Dolores
Foguet Mateu, Manuel
Foguet Sorlí, José
Forner Agramunt, Angela
Forner Arnau, Domingo
Forner Mercader, Pepita
Franco Juan, Luís
García Baila, Salvador
García Julve, Manuel
Gausachs Borrás, Pilar
Gil Lluch, Juan Francisco
Giner Escardó, Elías
Giner Escardó, Francisco
Gombau Miralles, Juan
Grau Giner, Ramón
Guardiola Bover, Angeles
Guardiola Bover, Juan Ramón
Hernandez Boix, Pilar
Iñesta Mas, Ramón
Iñesta Rodrigo, Concepción
Jaques Aragonés, José
Jaques Aragonés, Juan
Jaques Escura, Inmaculada
Jovaní Segura, Benito
Juan Boix, Angel
Landete Albalat, Enriqueta
Lluch Llorach, Agustín
Marcos López, José
Masip Romeu, Santiago
Mateo Rodríguez, José

Mir Monzó, Rosa
Miralles Albiol, Pepita
Miralles Bengochea, Patricia Laia
Miralles Boix, Agustín
Miralles Selma, Emilio
Miralles Villach, José Miguel
Miró Miralles, José Ramón
Mundo Salvador, Antonio
Murillo Tapia, Rafael
Oliver Foix, Salvador
Oliver Foix, Arturo
Ortí Pedra, Juan
Pascual Barreda, Angela
Pascual Barreda, José Luís
Pascual Pla, José Luís
Pla Marco, Juan Carlos
Planas Font, Ramón
Porcar Boix, Manuel
Porres Navarro, José
Provinciale Barrachina, Susana
Puig-Roda Alcácer, Gabriel
Queral Dosdá, Juan
Queral Marzá, Carmen

Ramírez Monroig, Inmaculada
Rausell Bosch, Javier
Redó Chaler, Agustín
Redó Vidal, Ramón
Romeu Baila, Sebastián
Romeu Jaques, Inmaculada
Romeu Llorach, Jorge
Romeu Llorach, José Antonio
Sabaté Bort, José
Safont Giner, Domingo
Salvador Costa, Selín
Santapau Egea, Luís
Selma Antolí, Joaquín
Simó Federico, Joaquín
Sospedra: Querol, Juan
Vaissié, Michel
Valls Gombau, Amparo
Valls Gombau, María Teresa
Valls Pruñonosa, José
Vilaplana Persiva, Manuel
Villó Tudela, Luís
Zaragoza Baila, Julián

